



# אשכולות

## הסלון השבועי של האויביו ישיבת "כרם ביבנה"

"לזכר עולם יהיה צדיק" לע"נ מרן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדויכט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל נלב"ע ב' באדר א' ה'תשנ"ה י"ג ת.נ.צ.ב.ה

### פרה אדומה – חוקה ותחייה

אור ישראל שוורץ (ב')

### פרשת "זקת"

ב' בתמוז ה'תשס"ז

גיליון מס' 67

(שנה שנייה)

\*\*\*\*\*

### זמני השבת

ת"א י-ם	הדלקת נרות
19.08 19.29	צאת השבת
20.30 20.32	

### זמני השבוע

(מבשבת חקת איום וי)  
(ע"פ אופק תל-אביב)

3.55-3.50	עלות השחר
4.47-4.43	זמן ציצית ותפילין
5.44-5.41	הנץ החמה(מישור)
8.20-8.17	סו"ז ק"ש מג"א
9.15-9.13	סו"ז ק"ש גר"א
10.25-10.24	סו"ז תפלה
12.47-12.46	חצות היום
13.22-13.21	מנחה גדולה
19.49-19.50	שקיעת החמה

תדומה: סוטה מ"ב-מח

### דיני השבוע ומנהגיו

ההפטר: "ויפתח הגלעדי"  
(שופטים י"א)

פרקי אבות – פרק ד'

ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף עניינים כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו, ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול. בוא וראה כמה חמירה תורה במעילה, ומה אם עצים ואבנים ועפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו וכל הנהגו בהן מנהג חול מעל, קל וחומר למצוה שחוקק לנו הקב"ה שלא יבטע האדם בהן מפני שלא ידע טעמם... וכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החקים, וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות השקר שעורבין לפי קוצר דעת האדם היה מוסיף דביקות בתורה, שנאמר טפלו עלי שקר זדים אני בכל לב אצור פקודיך, ונאמר שם בענין כל מצותיך אמונה שקר רדפונו... שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא, והקדימה תורה ציווי על החוקים, שנאמר ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם".

אולם, כמו שאמרנו, יש דווקא מעלה מיוחדת במצוות שטעמן לא נודע לנו כפי שמבאר השפת אמת בטוב טעם בפרשת השבוע; ודאי יש טעם לכל חוקה וציווי אלא שאנו לא יכולים לקבל טעמן אל דעתנו עד שנקבלם קודם בלא ידיעת הטעם. בעצם נאמר שביחס ישר לאמונת האדם והשתוקקותו לדעת כך זוכים אח"כ בהבנתו. משום שהסיבה שיש מצוות שהאדם לא מבין זה מחמת שהן כל כך גבוהות וטמירות שאין אפשרות למצוא להם איזה כיסוי גשמי ומוחשי שאותו האדם כן יתפוס, האידיאה פשוט רחוקה מדי מהעולם הזה, וזה **נובע** רק מחסרון האדם ונמיכות קומתו. על כן לפי התרחקותו מגשמיים והתקדמותו לה' יוכל להרגיש את הטעם והסיבה של המצווה, זו הסיבה שמשה כן הבין את טעמה משום שהיה רוחני יותר מאחיו ואף אלוהי.

ובכל אופן, מסר אחד שניתן להפיק ממצוות הפר"א. חז"ל מביאים בקידושין (דף לא.) את המעשה הידוע על דמא בן נתניה:

"שאלו את ר' אליעזר: עד היכן כיבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתניה שמו, בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שטר, ורב כהנא מתני: בשמונים ריבוא, והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו, ולא ציערו. לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו, שנולדה לו פרה אדומה בעדרו".

מה הסיבה שדווקא במטבע זה שילמו מן השמים את שכרו? אומר הרב וינגרט שליט"א (נספחים לשרידי אש של הגר"י ויברג זצ"ל) שהרי על מצוות כיבוד א"א מבטיחה התורה הבט' "למען יאריכוך ימיך" ודרשו חז"ל (שם לט): ולמען יאריכוך ימיך – לעולם שכולו ארוך. היינו תחיית המתים ולאחריה ולא בעולם הזה. ובעצם גם מצוות פר"א נותנת לנו תחושה דומה לתחיית המתים משום שלוקחים פרה אדומה בכלוא חיוניותה שלא עבדה מלמיה, שוחטין אותה שורפים והופכים דבר מלא חיים לעפר ואפר ואין תקווה לאחריתה! ומן הכלום הזה יוצא יש, יוצאת טהרה. זו היא תחיית המתים של ממש! על כן מובן מדוע קיבל דמא בן נתניה מידה כנגד מידה שכר שכזה.

אחתם כאן בדברי קדושו של האיז'ביצר בעל "מי השילוח", הנוסכים בנו תקווה מחודשת כי אף אנו יש לנו תחייה ותקומה מאפרנו ועפרנו:

"כי מיתת ישראל אינה כמיתת אד"ע כי מיתת אד"ע היא ככלי שנשבר ואין לו עוד תיקון ומיתת ישראל אינה ככלי של חוליות שנתפרק... אשר לא עלה עליה עול היינו לעולם לא היו תחת שום שיעבוד (באמת רק תחת שום ישיבתו מושל עליהם לבדו. וע"ז נאמר להם לישראל פר' פרה קודם מיתת שלשה רועים (משה) אהרן ומרים) כדי להבין בה לישראל שלא יצטערו... כי הכל יחזור להם".

העורך: ש"י לאו | הקלדה: מוטי פקטר, חיים ארנפלד

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת "כרם ביבנה", ד"ג אבטח 79855 נא לשמור על קדושת הגליון! העלון מופיע גם באתרי הישיבה באינטרנט: [www.kby.org.il](http://www.kby.org.il) (עברית), [www.kby.org](http://www.kby.org) (אנגלית)

**המקרה:** אדם הפקיד אצל חבירו, תמורת תשלום, אבני חן. השומר הניח אותן בכספת, אך הכספת נפרצה ותכולתה נגנבה. השומר טוען כי עשה ככל שביכולתו, ולכן אין עליו לשלם. לעומתו טוען הבעלים, כי מכיוון שהשומר מוגדר כשומר שכר, הרי הוא חייב בגניבה, ככתוב בתורה. עם מי דנין?

לעומתו, רב חסדא ורבה בר רב הונא סוברים ששומר שכר צריך לשמור בצורה מעולה יותר, ולהשגיח אישית על הבהמה. במקרה של העברת הצאן על הגשר, למשל, אומרים שם "הוה לך לעבורי חדא חדא" כלומר, להעביר את הבהמות אחת אחת על הגשר, כדי שלא יחליקו או ידחפו זו את זו.

הקרקע... ואפי' הקיפו חומה של ברזל (=כספת?) ואפילו אילו היה שם לא היה יכול להציל, אלא אם כן היה שם ולא היה יכול להציל..."  
בטור, כתובים הדברים בצורה שונה מעט: **"ואין אומרים** אילו היה שם לא היה יכול להציל..."

לאור הקדמתנו, נוכל להבין את הסיבה לכך. והיא ששומר שכר חייב לשמור "נטירותא יתירתא" והיינו להשגיח על החפץ באופן צמוד. ואם לא עשה כן, אף ששמר כראוי, אין זו השמירה של שומר שכר ועל כן חייב בגניבה, אלא אם היה שם ולא היה יכול להציל, שאז זה באמת דומה לשבייה, שבה פטרה התורה. כדברים הללו כתב הפרישה (על הטור, שם): "הבלבל, צריך להיות עניו תמיד על הדבר הנתון בידו לשומר, ואז דווקא הוא פטור..."

אך הסבר זה טוב בדברי הטור, שאומר שאין אנו תולים שלא היה יכול להציל. אבל המחבר כתב, שאפילו ברור שלא היה יכול להציל חייב, אלא אם היה שם. ועל כן מסביר הקצוה"ח (שם ס"ק א), שהמחבר סובר שהסיבה שחייב שומר שכר אפילו בגניבת אונס היא מגזירת הכתוב, ולכן כל שלא היה שם, שהדבר מוגדר כגניבה, חייב. אבל אם היה שם ולא היה יכול להציל, אין זו גניבה אלא שבי, ופטור, ובכך גם מתורצת קושית התוספות, מדוע בלסטים מזויין פטור שומר שכר, אף שלסטים מוגדר כגנב – הלסטים אמנם הוא גנב, אך המעשה מוגדר כשבי, מה שאין כן בגניבת אונס, שעדיין המעשה הוא גניבה ולא שבי.

**לסיכום:** לפסק המחבר, שומר שכר חייב בגניבה, אף ששמר שמירה מעולה ביותר, כל זמן שלא נכח במקום ולא יכול היה למנוע את הגניבה.

**א. אחריות שומר שכר ושומר חנם – רמת שונות?**

ראשית עלינו לשאול, האם שומר חנם ושומר שכר חייבים ברמות שמירה שונות, או שהשוני ביניהם הוא רק בחיוב לשלם במקרים שבהם התורה חייבה (גניבה ואבידה). לכאורה, הדבר תלוי במחלוקת בגמ' (ב"מ צג ע"א-ע"ב): "ההוא רעיא דהוה קא רעי חיותא אגודא דנהר פפא. שריג חדא מינייהו ונפלת למיא. אתא לקמיה דרבה, פטריה. אמר, מאי הוה ליה למעבד. האי נטר כדנטרי אינשי! אמר ליה אביי: אלא מעתה, על למתא בעידנא דעיילי אינשי, הכי נמי דפטור? אמר ליה, אין! גנא פורתא בעידנא דגנו אינשי, הכי נמי דפטור? אמר ליה, אין... רב חסדא ורבה בר רב הונא לא סבירא להו הא דרבה, דאמרי, להכי יהי לך אגרא, לנטורי לי נטירותא יתירתא!"

אם כן, מהגמרא שם רואים, שרבה סובר שאין הבדל בין רמת השמירה שצריך לשמור שומר שכר, לבין רמת השמירה שצריך לשמור שומר חנם, וההבדל הוא רק בחיובים שהתורה הטילה, והיינו גניבה ואבידה. אולם, שאר נזקים הנובעים משמירה רגילה, כגון: בהמה שהחליקה לנהר, טריפה שנבעה מהעובדה שהשומר שמר כדרך בני אדם, ואם הוא רועה – ישן בשעה שרגילים הרועים לישון, או שהלך לעיר לענייניו באופן שכל בני האדם נוהגים לעשות, ובינתיים בא זאב וטרף. בכל המקרים הללו – פטור.

**ב. גניבת אונס**

במקרה שלנו, לכאורה עדיין אין הדבר מספיק – עלינו לברר האם העובדה שאין אפשרות שהכסף ייגנב ללא אונס, הופכת את הגניבה הזו לאונס, וממילא יהיה פטור, או שמא לא. בשאלה זו דנים התוספות (ב"מ מב ע"א ד"ה "אמר"). הגמרא שם אומרת: "כספים אין להם שמירה אלא בקרקע" ומסתפקים שם התוספות: "צ"ע, אם שמרם בקרקע ונגנבו משם, אם שומר שכר חייב..." תוס' שם מנסה לדייק ממקומות שונים בש"ס לכאן ולכאן, וכותב:

"אך תמהון גדול הוא, למה לא יהא אונס אם העמיק בקרקע ממאה אמות, דמאי הו"ל למעבד, או אם תקפתו שינה או חולי גדול, ואיך ייתכן ששום גניבה לא נמצא שתהא אונס גמור כלסטים מזויין... ואין לתרץ הדואיל וחייב רחמנא שומר שכר בגניבה אע"פ שהיא קרובה לאונס חייב אף בגניבת אונס, דהא בלסטים מזויין הוא פטור אע"ג דגנב הוא..."

כלומר, מחד נראה מכמה סוגיות שאכן שומר שכר חייב גם בגניבת אונס, אך מאידך תוס' אינם מבינים מדוע, שכן לכאורה אם הגניבה הזו היא אונס, הרי צ"ל פטור כמו בלסטים מזויין.

**ג. פסק השו"ע**

המחבר (ח"מ סי' שג סע' ב) כותב: "שומר שכר חייב בגניבה ואבידה. וי"א, שאפי' שמר כראוי, ונתן הכספים תחת

**השאלה השבועית**

**מלאכת בישול מול מלאכת נטילת נשמה**

הרב בן ציון אלגזי שליט"א

עיינ במחצית השקל (סי' שט"ז ס"ק י"ז) שכתב דאם שולה דג מן הים והחזירו למים לפני בו כסלע בין סנפיריו, אף שאינו חייב משום נטילת נשמה כיון דיכול עוד לחיות, מ"מ כיון דבכל רגע שהוא חוץ למים מתייבש קצת ממילא דבלקחתו את הדג מן המים עבר באיסור חצי שיעור מן התורה כיון דנטל בזה מקצת נשמתו עי"ש. והנה גבי מלאכת בישול איתא בגמ' מנחות (דף נ"ז ע"א) דאם בישל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא דבעינן שיבשל כמאכל בן דרוסאי משני הצדדין. ומבואר מזה דאם מבשל פחות מכשיעור מאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא ואינו עובר באיסור חצי שיעור מן התורה. וצ"ע מ"ש מלאכת בישול ממלאכת נטילת נשמה. דגבי נטילת נשמה אמרינן דכיון דנטל מקצת נשמתו עובר באיסור חצי שיעור מן התורה. וגבי מלאכת בישול אף שבישלו במקצת כל שלא נתבשל כשיעור מאכל בן דרוסאי אינו עובר בשום איסור.

**התשובה תפורסם בע"ה בגיליון הבא**

**התשובה לשבוע שעבר:** ויש לתרץ שבערבו שני מאכלים יחד ע"י תערובת נחשבים כאילו נעשו מאכל אחד, ומכיוון שהברכה היא על המאכל עצמו שאוכל, מברך על הרוב. משא"כ לגבי ברכת הריח, שאע"פ שהריחות מתערבים ונעשים אחד, מ"מ הברכה אינה על הבושם עצמו, שהרי הוא עצמו אינו כלום, אלא הברכה היא על הריח שמריח, ומכיוון שמריח כרגע שני ריחות, צריך לברך שתי ברכות.

**לעילוי נשמת**

אחותי מרת ד"ר תחיה נועה אסתר ע"ה  
בת ר' משה שוורץ יבלח"א  
נלביע בי"א באייר ה'תשס"ז  
ת.נ.צ.ב.ה.  
הונצח ע"י אור ישראל שוורץ (ב' יבלח"א ומשפחתו שיחיו



ומה שאמרו לעניין אכילה לפני התפילה שאינו מפסיק סעודתו, הסיבה לכך היא שזהו חיוב מדרבנן גם לשיטת הרמב"ם משום שכבר התפלל פעם אחת. יוצא, לסיכום, ששיטת הרמב"ם היא שתפילה אחת ביום היא חיוב דאורייתא, אך נוסח התפילה ומניין התפילות חיובם דרבנן.

**תירוץ ב'** (ע"פ הקהילות יעקב [עמ"ס שבת סימן יא]): צריך לשאול מדוע כשלומד תורה צריך להפסיק לק"ש הרי קי"ל העוסק במצוה פטור מן המצוה? כדי לתרץ נסביר מהו גדר מצוות ת"ת:

מצוות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות וזה גופא גורם לה להיות שונה מכל המצוות. לדוגמא: אדם שצריך לקדש בשבת על היין ואין לו יין יעשה קידוש על החלה כיון שאגוס רחמנא פטריה. אבל אדם שמחויב לעלות לרגל ונקטעו רגליו (ח"ו) אז פטור מעליה לרגל לא מדין אנוס אלא מפני שאין המצווה חלה עליו כלל.

מצוות ת"ת נוהגת כל זמן שיכול ללמוד, וממילא אדם שעוסק במשהו אחר אינו מצווה ללמוד תורה כמו חוגר שאין לו חיוב לעלות לרגל. ולכן כשמגיע זמן ק"ש מפסיק כי לא שייך הכלל שעוסק במצוה, דהרי כבר לא חל עליו חיוב ללמוד כלל עד שיקרא.

אלא עדיין קשה מדוע כשלומד תורה אינו מפסיק לתפילה? צ"ל שהרמב"ם סובר שתפילה אין לה הגדרת זמן (כמו שאמרנו לעיל "ש"אין לה זמן קבוע") אלא כשאפשר לך תזכור את הקב"ה ע"י תפילה ולכן אם טרוד במצוה אחרת אז אין עליו חיוב להתפלל.

א"כ מתורץ הרמב"ם שפיר, בעל קרי אינו מתפלל משום שאינו מצווה להתפלל כי טרוד בקרי וכן חברים שעוסקים בתורה אינם צריכים להפסיק לתפילה משום שטרודים במצוות ת"ת. (את שתי הקושיות הנוספות נצטרך לתרץ ע"פ תירוץ של הכסף משנה).

**יוצא ע"פ תירוץ זה שחיוב תפילה וחייב ת"ת חלים רק כאשר אינו טרוד בדבר אחר, וכאשר הוא טרוד בדבר אחר – פטור הוא לגמרי מן המצוה בזמן זה.**

לפי הגדרה זו של התפילה נבין מנח' הרא"ש ור' יונה בגדר מקום קבוע לתפילות. הרא"ש (עמ"ס ברכות ז): סובר שצריך אדם לייחד לו מקום מיוחד לתפילה בבית הכנסת. ואילו תלמידי ר' יונה כתבו בשם הירושלמי שאין לדקדק למקום מיוחד לתפילה בבית הכנסת אלא בביתו כשאינו יכול ללכת לבית הכנסת.

איתא במסכת ברכות (ז). "כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו" ויש לחקור בגדר חיוב קביעת מקום לתפילה: המהר"ל (בנתיב העבודה) אומר שהתפילה היא דביקות להקב"ה ואם זו דביקות במקרה בלבד אין זה נחשב דביקות כלל ואם אדם יושב פעם במקום זה ופעם במקום אחר אין זה נחשב קביעות כלל. יוצא לפי המהר"ל שקביעות מראה דביקות לקב"ה כי המקום הקבוע שקובע לתפילתו מורה שיש לו מקום אצל השי"ת. ומן הצד השני אפשר לומר ע"פ הסברא הפשוטה שקביעות מקום היא לצורך כוונה בתפילה ע"מ שלא יהיו לו מפריעים בסביבתו.

אפשר לומר שתלמידי ר' יונה סוברים כשיטת המהר"ל שצריך קביעות מצד הדביקות ולכן עצם זה שבא בבית הכנסת מסמל דרך של קביעות וא"צ קביעות נוספת על זה כגון מקום מיוחד לתפילה. ואילו הרא"ש סובר שמקום מיוחד לתפילה נועד לצורך כוונה בתפילה, ולכן אע"פ שמתפלל בבית הכנסת צריך מקום מיוחד לתפילתו.

**השנת דאתית להכי אפשר לומר (ע"פ הקהילות יעקב הנ"ל) שגם הרמב"ם והרמב"ן יחלקו במחלוקת הרא"ש ור' יונה.** דאליבא דהרמב"ם מטרת התפילה היא יצירת קשר עם הבורא כשאפשר לו והוא אינו טרוד ודי לו בתפילה אחת ביום ולכן יש צורך **לקביעות** תפילה במקום מסוים אבל אין צורך למקום מיוחד בבית הכנסת.

ואילו הרמב"ן סבר שהתפילה היא: "ממירות חסד הבורא יתברך עלינו ששומע ועונה בכל קראנו אליו". א"כ עיקר התפילה היא בקשת צרכים ולכן א"צ למקום קבוע בשביל יצירת קשר (דביקות) אלא הקביעות נועדה לצורך הכוונה, וממילא אין חילוק וצריך לקבוע מקום בין בבית ובין בבית הכנסת.

איתא במסכת ברכות (דף כו):  
"אברהם תיקן תפילת שחרית שנא': 'וישכם אברהם בבוקר' ואין עמידה אלא תפילה"

והובא ברמב"ם (הל' תפילה פ"א הל' א'):  
"מ"ע להתפלל בכל יום שנא' ועבדתם את ה' אלוהיכם... ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה"  
ובהל' ב':

"לפיכך נשים ועבדים חייבים בתפילה לפי שהיא מ"ע שלא הזמן גרמא" (וכן כתב בספר המצוות מצוה ה').  
רואים מהרמב"ם שחיוב תפילה הוא מדאורייתא.

הרמב"ן השיג על הרמב"ם בספר המצוות (מצוה ה') וכתב שחיוב תפילה הוא מדרבנן. וכן איתא במשנה במסכת ברכות (דף כו):

"נשים ועבדים וקטנים... חייבים בתפילה במוזוה וברכת המזון"  
וכתב רש"י על אתר:

"דתפילה רחמי היא ומדרבנן היא ותקנה אף לנשים ולחינוך הקטנים"

גם מהתוס' מוכח שסובר שתפילה היא חיוב דרבנן, שהרי הגמ' מסבירה את הטעם שחייבים בתפילה דרחמי נינהו. ונחלקו רש"י ותוס' (ד"ה בתפילה) בגירסת הגמרא, שרש"י לא גרס כלל את הו"א שזו מ"ע שהזמן גרמא שהרי חיוב התפילה הוא מדרבנן. ואילו תוס' מיישב את הגירסא – שאע"פ שזו מ"ע מדרבנן בכל אופן היתה הו"א שיהיו פטורות במ"ע של דרבנן כמו שמצינו לגבי חיוב נשים באמירת הלל (כדאיתא בסוכה לח.). מכל מקום, מוכח שרש"י ותוס' שניהם סוברים שחיוב תפילה הוא מדרבנן.

ישנן מספר קושיות על שיטת הרמב"ם הסובר שחיוב תפילה הוא מדאורייתא:

מובא בגמרא בברכות (דף כא.) שבעל קרי יכול לקרוא ק"ש ולברך ברכת המזון, אך להתפלל אינו יכול, והגמ' מסיקה שההבדל ביניהם הוא משום שברכת המזון וק"ש מדאורייתא, ותפילה מדרבנן. א"כ מפורש בגמ' נגד שיטת הרמב"ם.

עוד מובא בגמ' שם שאדם שמשופק אם קרא קריאת שמע חוזר וקורא, אך אם מסופק אם התפלל אינו חוזר, והטעם בזה בפשטות מפני שחיוב תפילה דרבנן ולכן אינו חוזר, משא"כ ק"ש שחיובה מדאורייתא, ושוב מוכח נגד הרמב"ם.

הגמ' בשבת (דף יא.) אומרת שחברים שהיו עוסקים בתורה מפסיקים לק"ש ולא לתפילה, ולפי שיטת הרמב"ם ששניהם דאורייתא מה החילוק ביניהם? מובא בגמ' בסוכה (דף לח.) שאדם שהתחיל לאכול לפני התפילה וזיכר שלא התפלל, אינו מפסיק סעודתו לצורך התפילה כיון שחיובה מדרבנן, אך למצוות דאורייתא צריך להפסיק (כגון מצוות נטילת לולב ביו"ט הראשון).

וננסה לתרץ את שיטת הרמב"ם:

**תירוץ א'** (ע"פ המגילת אסתר והכסף משנה): שיטת הרמב"ם שמצוות תפילה אין לה נוסח קבוע, ואין מנין למספר התפילות וז"ל בהל' תפילה (פ"א הל' א'): "ואין מניין התפילות מן התורה ואין משנה התפילה הזאת מן התורה". א"כ את כל הגמרות שהבאנו לעיל נוכל להסביר לשיטת הרמב"ם שחן עוסקות בחיוב תפילה דרבנן (עם נוסח קבוע ועם מספר תפילות קבוע).

וכך נתרץ את הגמרות:

מה שאמרו לעניין בעל קרי שאינו מתפלל, הכוונה בנוסח שתקנו חכמים, אך וודאי שצריך יהיה להתפלל תפילה קצרה בכל יום.

ולעניין מה שאמרו שאם הוא מסופק אם התפלל אינו חוזר, נוכל להעמיד שדווקא כשלא מסופק בכל התפילות באותו היום, אך אם זו תפילתו היחידה ביום אז וודאי חוזר.

ולעניין חברים שלומדים תורה ואין מפסיקים לתפילה, הכוונה לנוסח התפילה אין צריכים להפסיק אך תפילה קצרה מתפלליו, או שעסקינו שכבר התפללו באותו היום ואז חיוב התפילה הוא דרבנן אף לשיטת הרמב"ם.

מזל טוב

אבישי אלקיים (ד'), לאירוסיו  
לאלעזר צורישידי (ג'), לנישואיו

השבוע, יום חמישי ל' סיוון, מלאו שבעים שנה לעלייתו לגרדום של עולה הגרדום, הרוג המלכות הראשון בידי האנגלים בדור שלפני הקמת המדינה – שלמה בן יוסף.

שלמה בן יוסף היה בית"רי מסלוצק שבפולין שעלה ארצה והתיישב בראש פינה עם בית"רים נוספים. ימים אלו היו ימים של פעולות טרור וטבח של הערבים ביהודים שהיו נתונים לחסדי הגנתם של האנגלים. האווירה הייתה רוויה ברצון להגיב, לנקום את מות אחינו היהודים. שלמה בן יוסף עם שני בית"רים נוספים (שלום ז'ראבין ואברהם שיין) החליטו לא לחשות יותר ולצאת לפעולת תגובה ונקם. הם תכנו לירות באוטובוס ערבי שנסע מטבריה לצפת, אך באופן לא צפוי נסע בצמוד לאוטובוס יהודי במכוניתו, ולכן החליטו לא לירות, מחשש שהיהודי ייפגע גם הוא, ולחכות שהאוטובוס יחזור מצפת לטבריה. כאשר האוטובוס עבר במקום בו ארבו לו, הם ירו מס' ריות על האוטובוס וזרקו רימון "תוצרת בית" שלא התפוצץ. הם ברחו משם והחליטו "להטמין" את כלי הנשק בדיר צאן שהיה באזור. בדיוק אז הגיע לשם שוטר יהודי שעבד עבור הבריטים וכנראה הוא היה זה שמסר את המידע עליהם ועל מקום הטמנתו של הנשק. כך הם נתפסו והועמדו לדין. ראש בית"ר זאב ז'בוטינסקי הורה להם לנקוט בקו הגנה "לא פוליטי" (ז"א לא להצהיר הצהרות דוגמת: "אין אנו מכירים בסמכותכם לשפוט אותנו" וכד'). ואכן העו"ל הצליחו להסיר את צל המוות מעל שלום ז'ראבין בטענה שהינו "קטין". אך אברהם שיין ושלמה בן יוסף נידונו למוות בתלייה. את אברהם הצילו לבסוף בטענה שהינו קטין, אך את שלמה בן יוסף לא הצליחו...

אם נשאל תלמיד תיכון ממוצע (וחוששני שאף תלמיד ישיבה תיכונית ממוצע) מי היו עולי הגרדום? הוא ישאל אותנו מה זה גרדום או איזה מן ספורט זה? ובמקרה היותר טוב יענה ששמע על אלי כהן שנתלה בסוריה באשמת ריגול עבור ישראל.

נקווה שהשבוע התחיל תהליך השבתם של בנינו השבויים בארץ הלבנון, אשר מדי שבת בשבת נוהגים אנו להתפלל לשלוםם ולשלום חיילי צה"ל וכוחות הביטחון. מדי חג חג אנו נוהגים לומר "זיכור" ו"קל מלא רחמים" לזכרם של אלו שנהרגו, שנרצחו ושנסרו נפשם עבורנו. מזכירים אנו את חיילי צה"ל, כוחות הביטחון, ויש מקומות שאף נוהגים להזכיר את לוחמי המחנות. לוחמים אלו נהרגו תוך כדי קרב או פיגוע, חלקם במקום וחלקם זמן מועט לאחר מכן מפציעות קשות. אך אינו דומה הנהרג מפגיעת כדור, מנפילת פגז או מרסיסי רימון במהלך הקרב שאינו יודע כלל, אפילו רגעים אחדים קודם לכן, שהמוות כה קרוב, וכן אינו יודע היכן וכיצד ייהרג, למי שיועד ימים מרובים שנגר דינו למיתה בתליה עד שתצא נשמתו (כלשונו גזר הדין של בית המשפט האנגלי...), ויודע שבעוד כך וכך ימים, בעוד כך וכך שעות...

גבורתו של הראשון חד פעמית היא, ואילו של האחרון גבורה מתמדת היא. גבורה מלאת הוד שכזו הייתה להרוגי המלכות של דור התקומה. וכך כותב עליהם הרב אריה לוי זצ"ל, רב האסירים:

"ימי יוכל להעריך את ערכם של אחינו הקדושים אשר הערו נפשם למות מות גיבורים בעד עמנו וארצנו הקדושה ולא חסו על נפשם ופשוט צוארם ועמדו בניסיון בעת אשר פחד המוות רחף על פניהם ימים ושבעות... ולא נפל רוחם בקרבם".

"הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם" ולעומת פטוס ולוליניוס שהיו מתיוונים, הרוגי המלכות של דורנו נלחמו עם אידיאליים ומסרו נפשם למען עמנו, ארצנו וערי אלוקינו והיו גאים ביהדותם.

**האם אין זה מן הראוי שנאמר "זיכור" מיוחד לזכרם, ו"קל מלא רחמים" מיוחד לעילוי נשמותיהם? האין זה המנימום שעלינו לעשות כדי להכיר להם טובה על כך שמסרו נפשם עבורנו, על מנת שתהיה לנו עצמאות ומדינה יהודית?**

משפטים אלו חרט שלמה בן יוסף על כותלי הצינוק בו היה כלוא, וכך כותב: "מוות נגד מולדת זה אפס", "למות-או לכבוש את ההר", "מה זה מולדת?- זה דבר שבעדו כדאי לחיות, ללחום, וגם למות". ביומו האחרון עת הורשו מקצת חבריו לבוא לתא הנידונים למוות להיפרד ממנו, אמר להם:

"ידע הנוער הישראלי, שמולדת אינה נקנית בכסף, אלא בדם ובמלחמה... מסרו לחבריי שלא הלכתי מתוך כוונה להיות גיבור, עשיתי רק את אשר דרש ממני הרגש הלאומי... אני את מלחמתי כבר גמרתי, אך עליכם להמשיך עד הניצחון..."

עולי הגרדום האחרונים, אבשלום חביב מאיר נקר ויעקב וייס (שנתפסו במהלך הפריצה לכלא עכו לשחרור חבריהם מהאצ"ל והלח"י בי"ד אייר ה'תש"א, ונידונו למוות ביום כ"ח סיוון [השבוע], ביום שלישי, מלאו 61 שנה לפסק דין זה) וניתלו ביום י"ב אב באותה שנה), כותבים במכתבם החשאי למפקדם מנחם בגין מפקד האצ"ל:

"...אין אנו חושבים את מעשנו למעשה "יוצא מן הכלל" - אנו חושבים אותו באמת לדבר מובן מאליו הנובע באופן ישר מהכרתנו ומדרך המעמד (כינוי לאצ"ל), ידענו שזה עלול לקרות, ואנו סבורים כי חיילי המעמד בכללם מסוגלים לעמוד בניסיון דומה".

**עלינו ללמוד מהם ולהמשיך את מורשת הגבורה שלהם, ולתת את כל היקר לנו עבור ארצנו, עמנו ו... תורתנו הקדושה.**  
שבת שלום!

"ויקחו אליה" (י"ט;ג')

לעולם היא נקראת על שמך - פרה שעשה משה במדבר (רש"י).

בשם האר"י הקדוש אומרים, שכשאדם אינו יודע לכוון את כל הכוונות בתפילה, יחשוב בדעתו שהוא מכוון את כל הכוונות שכיוונו אנשי כנסת הגדולה.

והרי זה דומה לפרה אדומה, שאמר לו הקב"ה "ויקחו אליך", לך אני מגלה מעמי הפרה, ולאחרים הוקה".

הרי תמיד כשיעשו פרה חשבו על המעמים שנמסרו למשה והיו "לעולם היא נקראת על שמך". שכולם מסתמכים על הכוונות שהיו למשה.

"את התורה אדם כי ימות באה"ל" (י"ט;י"ד)

אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה (ברכות סג).

שאל החפץ חיים, והרי כתוב וחי בהם ולא שימות בהם?

אלא שעל פי רוב אדם משתמט מעשיית מצוות משום שלטענתו הוא טרוד ואין פנאי, אבל כשמגיע זמנו להיפטר מן העולם, אין כל תירוץ, והוא מתפנה לרגע הגדול.

וזהו כוונת חז"ל אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה, שמעלה על מחשבתו שהוא נטרד מן העולם, ואז שאלת הזמן לא תפריע לו.

"ויקחו את המטה" (כ';ח')

הרב ברלין, בן זקוניו של הנצי"ב מספר, שפעם היו מסובים בבית אביו תלמידי חכמים, ונסבה השיחה על אדמורי הסידים, ואמר אחד המתנגדים שהנה האדמורים חיים חיי רווחה ועושר, בזמן שהרמ"ם והרבנים חיים חיי לחץ ודחק.

ענה הנצי"ב, שאכן כך מצינו באהרן הכהן, שהיה יסוד העבודה, שהיה מלוכב בכגדי זהב, ואילו משה רבינו, עמוד התורה, לא היה לו אלא מטוה ותו לא.